

**ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΛΕΙΟΣ
ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ
ΠΑΝΟΣΙΟΛ. ΤΡΙΤΕΥΟΝΤΟΣ κ. ΒΑΡΝΑΒΑ,
ΕΝ ΤΩ ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩ Π. ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩ ΝΑΩ
ΤΗ 6η ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΡΩΗΝ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ τῆς Μ.τΧ.Ε.**

«Ὁς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. » [Ματθ. ε', 19]

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεπτῆ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Λαεὶ τοῦ Κυρίου ἡγαπημένε,

Πενθηφοροῦντες συνήχθημεν σήμερον εἰς τό Πάνσεπτον τοῦ Γένους Ἱερεῖον, ἀντηχοῦντι ἔτι τῶν ἠδυσόλων ὕμνων καὶ ᾠδῶν τοῦ μεγίστου τῶν χρόνων ἡμῶν Ἱεροψάλτου, τοῦ προκειμένου ἡμῖν νεκροῦ πλέον, Πρωτοψάλτου γενομένου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας.

Τῷ ἀναξίῳ τριτεύοντι, μαθητῇ αὐτοῦ τελευταίῳ, ἔλαχεν ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κέλευσις τοῦ ποιῆσαι λόγον ἐπικήδειον τῷ πολυσεβάστῳ ἡμῶν διδασκάλῳ τῷ κλεινῷ Λεωνίδᾳ Ἀστέρῃ, τῆς ἀρμονικῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀντηχούσης εἰς ἔτι εἰς τοὺς θόλους τοῦ περικαλοῦς τοῦτου πρώτου σεμνώματος τοῦ Γένους.

Μεγάλο πένθος κατέχει τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς ὀδύνη ἀνεκλάλητον καὶ θρήνο ἀδιάλειπτον διὰ τὴν ἐν τάφῳ σιγὴν τῆς καλλικελάδου ἀηδόνος αὐτῆς, τοῦ μακαριστοῦ πρώην Πρωτοψάλτου, Λεωνίδου Ἀστέρῃ. Πῶς ἄρα δύναται ὁ λόγος ὁ ἀνθρώπινος νὰ ἀποδώσῃ τὸ μέγεθος τῆς τοιαύτης ἀπωλείας; Πῶς νὰ μετρηθῇ ἡ ὀδύνη τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς, ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ τοῦ καλλικελάδου ἀνδρός, τοῦ πλουτίσαντος τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων κατὰ τὰς λατρευτικὰς ἀκολουθίας, τοῦ λοιποῦ εἰς σιγὴν ἐμπροσθέντος;

Ἡ Κωνσταντίνου-πόλις θρηνεῖ, ἀδυνατοῦσα νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ μεγαλοπρεπῆς οὗτος βλαστός αὐτῆς, εὐθυτενὴς εἰς τὸ παράστημα, αὐστηρὸς τῷ φρονήματι, ἀλλὰ καὶ εὐχαρὶς καὶ ἀπλοῦς κατὰ τὸν βίον, πλέον κοιμηθεὶς κατὰ τὴν ἑορτὴν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἄπνους κείται, ἀείζωος μόνον ἐν πνεύματι, οὐ φωνῇ, δόξαν ἀναπέμπων παντῶς Θεῷ.

Ἐὰν τις ἀνεζήτει ἄνθρωπον ὅστις συνεδύαζε τὴν ψαλτικὴν Ῥωμαϊκὴν τέχνην μετὰ τοῦ ἡθους τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς Βασιλευούσης, ὁ Λεωνίδας Ἀστέρῃς ἦτο τὸ ἀπολύτως ἀπαράμιλλον παράδειγμα. Ἄλλ' ἡ μνήμη τοῦ θεράποντος τούτου τῆς Λατρευτικῆς ἡμῶν μουσικῆς θέλει μείνει αἰώνια καὶ ἄληστος· διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀκόμη καὶ τῶν ἡγιασμένων στασιδίων τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τὰ ὅποια ἐπὶ δεκαετίας ἐκλείσεν, καὶ εἰς τὰς Πατριαρχικὰς γλυπτο-χειρεπιθεσίας, ἐχαράχθη ἀνεξιτήλως, ἡ δὲ κληρονομία αὐτοῦ, ὡς κανδῆλα ἄσβεστος, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ φωτίζουσα τὰς ψυχὰς τῶν μουσοτραφῶν πιστῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς.

Ὁ Γαλατιανὸς καὶ εὐπατρίδης Λεωνίδας Αστέρης ἐγεννήθη ἐν τῇ πλήρει εὐλαβείας Περιφέρειαν τοῦ Γαλατᾶ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ἔτει 1936, ἐντὸς οἰκογενείας Κωνσταντινουπολίτιδος, εὐωδιαζούσης θυμίαμα καὶ πολιτικὴν Ἀρχοντιάν. Ἐκ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεφαίνετο ἡ περικόσμησις αὐτοῦ δι' ἐμφύτου μουσικοῦ ταλάντου. Ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἤρχισεν ἡ ψαλτικὴ αὐτοῦ διακονία, ὡς κανονάρχου, καὶ ἐσυνεχίσθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου του Νικολάου Ἀναστασιάδου.

Ἐν συνεχείᾳ, διδάσκαλοι σεβαστοὶ τοῦ ἀειμνήστου ὑπῆρξαν, ὁ Δημήτριος Μαγούρης καὶ ὁ Παναγιώτης Κωνσταντινίδης, οἵτινες ἀνεγνώρισαν τὸ τάλαντον καὶ τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ, κρατοῦντες αὐτὸν «ἐκ τῆς χειρός» ὡς ἐδείκνυντο, ὠδήγησαν τὸν μικρὸν Λεωνίδα εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον τὴν πατρῶαν μουσικὴν καὶ διήκουσεν τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς. Ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἔψαλλεν ἐν τοῖς ὁδοῖς, καὶ ὁ ἤχος τῆς φωνῆς του συνεκέντρωνε ἄλλα παιδιὰ καὶ διερχομένους ἀκόμη, οἵτινες ἐθαύμαζον καὶ ἐχειροκρότου.

Τὸ πρῶτον Ἀπολυτίκιον, ὃ ἐδιδάχθη, ἦτο τὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Διὰ τοῦ Ἀπολυτικίου τούτου ἤρξατο τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν ἀναλογίων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀπολυτικίου προπέμπεται σήμερον πρὸς τὸν χαρισάμενον αὐτῷ τὸ τάλαντον, ἵνα τελῇ ὑμνωδίας αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Δέκα μόλις ἐτῶν λαμβάνει τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός, προσλαμβόμενος εἰς τὰ περίπτυστα Πατριαρχικὰ Ἀναλόγια ὑπὸ τοῦ μεγίστου Κωνσταντίνου Πρίγγου. Ὁ μικρὸς Λεωνίδα ἐπέστρεψεν ἐπὶ βραχὺ εἰς τὸν ἐν Γαλατᾶ Ἱερὸν Ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, τὸν μετέπειτα κατεδαφισθέντα, καὶ ἐκεῖθεν, ὑπὸ τὸ βλέμμα τοῦ μεγάλου Θρασυμβούλου Στανίτσα, ἐκλήθη τὸ δεύτερον εἰς Φανάριον.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ θητείας, ἡ ἱεροψαλτικὴ πορεία αὐτοῦ ἐσυνεχίσθη εἰς τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους Βλάχκας, ὑπὸ τὴν ἱερατικὴν προϊσταμένην τοῦ μακαριστοῦ πατρὸς Ἰωάννου Γαλάνη, κατὰ σάρκα πατρός τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Πέργης Εὐαγγέλου, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔψαλλε διὰ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐτῶν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Πριγκηποννήσων. Παρ' ὅτι κατὰ καιροὺς διέκοπτε προσωρινῶς τὴν ἱεροψαλτικὴν διακονίαν εἰς τὰ ἀναλόγια, ἔψαλλεν ὁμως συχνὰ ἀφιλοκερδῶς εἰς διαφόρους Ναοὺς τῆς Πόλεως, ἐργαζόμενος παραλλήλως ὡς ἠλεκτρονικός. Παρ' ὅτι συχνῶς ἐγένετο ἀποδέκτης προσκλήσεων ἵνα μεταβῇ μονίμως εἰς Ἑλλάδα, ὅπερ ἐσυννηθίζετο τότε, παρέμεινεν ὡστόσον, ὑπήκοος εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ ὡς υἱοῦ, πλησίον τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἐπί γῆς βίου της. Κατὰ τὸ τελικόν διάστημα αὐτῆς τῆς περιόδου, ἐδημιούργησεν χορωδίαν νεολαίας, ἣτις διέπρεψεν ἀποδίδουσα τὰ Ἐγκώμια τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ταταούλων, φημιζομένων διὰ τὸ ἐνδιαφέρον περὶ τὴν ἱεροψαλτικὴν παράδοσιν. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς Ἀκολουθίας, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐντυπωσιασθῆσα προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ὅπου ἔψαλλεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1979 μέχρι τοῦ ἔτους 1984.

Ἡ ἀρετὴ, ἡ λαμπρὰ μουσικὴ κατάρτισις καὶ ἡ πιστότης αὐτοῦ εἰς τὴν μουσικὴν καὶ ψαλτικὴν παράδοσιν ἔσχον ὡς ἀποκορύφωμα τὴν πρόσκλησιν, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1984, ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν χηρεύουσαν Πρωτοψαλτίαν ἐν τῷ Μεγάλῳ Μοναστηρίῳ, ὡς

ἄξιος συνεχιστὴς τῶν μεγάλων Μουσικοδιδασκάλων τοῦ Γένους διακονίαν ἦν ὑπηρέτησεν πιστῶς, ἕως τοῦ ἔτους 2015, ὅτε καὶ ἡ ἀσθένεια τὸν κατέβαλε.

Ἦτο ἀπόφοιτος τοῦ Ὡδείου Ἑντέχνου Τουρκικῆς Μουσικῆς, τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς καὶ Τέχνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πρωταγωνιστῆς τενόρος τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς τῆς Πόλεως δι' ἑτη τεσσαράκοντα. Κατὰ τὰ ἔτη αὐτά, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ Πόλει Ὁπερας, ὑπῆρξεν ὁ μόνος Ῥωμηὸς τενόρος, γεγονὸς μοναδικὸν ἰδίως λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν χαλεπῶν τότε περιστάσεων διὰ τὴν Ὁμογένειαν. Ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ Μοζαρτίῳ Σχολῇ τοῦ Σάλτσμπουργκ καὶ ἐπιμήθη ἐν διαγωνισμῶ διὰ τοῦ Βραβείου «Κάρλ Ὁρφ», ἐν τῇ προσωπικῇ αὐτοῦ συναυλίᾳ ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Βλασίου.

Συμμετέσχεν εἰς ἀπειραρίθμους καὶ μεγάλας διοργανώσεις τῆς Ὁπερας, ἐν αἷς ὑπεδύθη πρωταγωνιστικοὺς ρόλους ἐν ἔργοις μεγίστων ἀπαιτήσεων τοῦ παγκοσμίου ρεπερτορίου.

Δι' ὅλους ἡμᾶς ποῦ ἔσχομεν τὴν μεγίστην τιμὴν νὰ μαθητεύσωμεν πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Ἀναλόγιον, ὁ Ἄρχων Λεωνίδας Ἀστέρης ἦτο πολλὰ περισσοτέρα ἀπὸ διδάσκαλος. Ἦτο ὁ πατὴρ ἡμῶν εἰς τὰ ἀναλόγια, τὸ πρότυπον εἰς τὴν ψαλτικὴν τέχνην καὶ διακονίαν, ὁ ἀπόλυτος ὁδηγὸς, ἐξισοροπῶν μετ' ἐξαισίου τρόπου τὴν ἀπαραίτητο ἀυστηρότητα καὶ τὴν πατρικὴν στοργήν. Τὸ φρόνημά του, ὄρωρικόν καὶ σεμνόν, ἐγκατέσπειρεν ἐν αἴσθημα δέους καὶ ἀφοσιώσεως, ὅταν προσηγγίζαμε τὰ σεπτὰ ἀναλόγια τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ, ὅπου ὁ βίος καὶ ἡ προσφορά τοῦ ἐκάστοτε Πρωτοψάλτου ἀπαιτεῖ πίστην, μελέτην καὶ ἀνεξάντλητον σεβασμὸν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν Μεγάλων Διδασκάλων. Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ ξεχάσῃ τὴν ἐνδομύχως, σπανίως δημοσίᾳ εὐχὴν, του μακαριστοῦ Ἄρχοντος, ὅπως ἀξιώθη παρὰ Θεοῦ, ἵνα ψάλῃ Αὐτόν ἐν τῷ σιωπῶντι Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν τῶν πόθων καὶ τῶν στεναγμῶν γενεῶν καὶ γενεῶν Ὁρθοδόξων.

Τὸ ἀποτύπωμα τῆς πολυετοῦς καὶ καλλικάρπου αὐτοῦ Ψαλτικῆς καὶ Καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως ὑπῆρξε μείζον. Ὁ Ἄρχων ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν φύλαξ τῆς πατρῴας παραδόσεως. Κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διεύθυνσιν τοῦ δεξιοῦ χοροῦ τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετ' ἀκριβείας καὶ πιστότητος ἀπετύπωνε πάντοτε τὸν ζῶντα ἦχον τῶν μεγάλων Πρωτοψαλτῶν, διδάσκων διαρκῶς ὅτι τὸ «Πατριαρχικὸν Ὑψος» εἶναι ἀπλοῦν, ἀπέριπτον καὶ συνάμα μεγαλειῶδες. Ἡ φωνὴ τοῦ ψάλλοντος, ὡς ἔλεγεν ὀφείλει νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὸν ἱερὸν Λόγον, ὅστις κατέχει τὴν πρωτοκαθεδρίαν, καθαγιαζόμενος διὰ τῆς ἐναρμονίου μουσικῆς ἐπενδύσεως.

Ἡ καθαρὰ ἀπαγγελία, ἡ ὀρθὴ ἄρθρωσις, ὁ πρέπων τονισμὸς καὶ ἡ κατάλληλος μουσικὴ συνοδεία συνιστῶσι τὰ ἀπαραίτητα γνωρίσματα τοῦ Πατριαρχικοῦ Ὑψους. Ἔστι τοῦτο τέχνη θεολογικὴ, ὅπου ἡ ἀπλότης συναρτᾶται πρὸς τὴν θεῖαν μεγαλοπρέπειαν, ὀρίζουσα τὸ μέτρον καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς ψαλμωδίας, ὡς ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τὸ διεφύλαξεν ἀνά τούτους αἰῶνας.

Αἱ διδασκαλαὶ αὐτοῦ δὲν περιορίζοντο εἰς τὴν σφαῖραν τῶν μουσικῶν δεξιοτήτων. Δι' αὐτόν, ἡ Ἱερὰ Ψαλμωδία ἀνεφαίνετο ὡς ὁδὸς πνευματικῆς ἀνατάσεως, ὅπου τὸ παραδοσιακὸν μέλος καὶ ὁ ὀρθὸς τονισμὸς τοῦ λόγου ἀποτελοῦσι προσφορὰν εὐάρεστον πρὸς τὸν Κύριον. Ἐδίδασκεν καὶ συνεβούλευεν ὅπως μετὰ ζήλου ἀποφεύγωμεν πάσαν ματαιότητα, ἀποστρεφώμεθα τὴν κενὴν αὐτοπροβολήν, καὶ ἐκλαμβάνωμεν ἑαυτοὺς ὡς ἐργάτας καὶ ἀφοσιωμένους διακόνους τοῦ θεοῦ λόγου.

Καὶ ἔστιν ὅτι, τὰ μὲν λόγια του ἦσαν ὀλιγόλογα, τὰ δὲ ἔργα πλουσιώτατα καὶ πολυεπίπεδα. Τὸ μουσικόν του ἐκτύπωμα παραμένει ζῶν μέχρι τοῦ παρόντος, ποτίζον γενεὰς ἱεροψαλτῶν, καὶ διδάσκον ὧν οὐ μόνον τὴν τέχνην τοῦ ψάλλειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς ταπεινώσεως.

Ἐπῆρξε πανθομολογουμένως ἔντιμος, εἰλικρινής, συνεπής, ὀλιγόλογος, εὐρυμαθής, ἑλληνιστής, πολὺγλωσσος, αὐστηρὸς, ἀνεξίκακος, σοφός· ὑπὲρ δὲ πάντα ὑπῆρξε παράδειγμα εὐγενείας καὶ ἀριστοκρατικότητος ἀκόμη, ὡς ἔπος εἰπεῖν καὶ ὡς ἀβιάστως ἅπαντες συμμαρτυροῦσιν.

Σήμερον, ἀποχαιρετῶμεν ἓν σκεῦος ἐκλογῆς, ἓν ἀληθὲς πρότυπον ἀρετῆς καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ θεῖον ἔργον. Τὰ πνευματικὰ καὶ μουσικὰ χαρίσματα αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ ὅλη αὐτοῦ βιωτὴ, μένουσι φῶς καὶ καθοδήγησις διὰ πάντα τὰ πιστὰ ψαλτικά τέκνα τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ὁ Λεωνίδας Ἀστέρης δὲν περιορίσθη εἰς τὸ αὐστηρῶς νοούμενον ἱεροψαλτικὸν αὐτοῦ καθῆκον, ἀλλὰ προώθησε τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν καὶ εἰς παγκόσμιον ἐπίπεδον, μεταβάς εἰς Ἀμερικὴν, Εὐρώπην, Ἑλλάδα, ὅπου προσέφερε ἀφειδῶς τὴν πολύτιμον αὐτοῦ μουσικὴν καὶ ἱεροψαλτικὴν ἐμπειρίαν ψάλλων, διδασκων, χοραρχῶν, μετέχων εἰς μουσικολογικὰ συνέδρια.

Ἦτο ἄνθρωπος μηδέποτε ἐπιδιώκων τὴν προβολὴν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐργαζόμενος ἀφανῶς, φωτίζων διὰ τῆς ὑψηλῆς του τέχνης καὶ τοῦ λαμπροῦ παραδείγματός του. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὡς πολύτιμα πετράδια, κοσμοῦσι τὸν θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, διαλαλοῦντα τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ κάλλος τῆς ἄνωθεν ἐπιστήμης.

Καθὼς κατακλείομεν τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τῆς ἐπίγειας πορείας αὐτοῦ, ἐνθυμοῦμεθα μετὰ δέους καὶ σεβασμοῦ τὴν ἀνεξίτηλον σφραγίδα τοῦ Λεωνίδου Ἀστέρη. Μένει ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία, μένει ἡ κληρονομία αὐτοῦ ζωντανή, διδάσκουσα, ἐμπνεύουσα, καὶ καθοδηγοῦσα πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ψαλτικῆς διακονίας καὶ παραδόσεως.

Παναγιώτατε, σεπτὴ των Ἱεραρχῶν χορεία, λαέ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένε,

Σήμερον, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀποχαιρετᾷ ἓνα πιστὸν ἐργάτην αὐτῆς, ἓνα μύστην τῆς ψαλτικῆς τέχνης καὶ ἀκάματον θεράποντα τοῦ λειτουργικοῦ βίου. Ὁ αἰώνιος Λεωνίδας Ἀστέρης, ὁ εὐλογημένος τοῦτος καρπὸς τῆς Βασιλευούσης, ἐστάθη ταπεινὸς καὶ ἔνδοξος ταυτοχρόνως. Ταπεινὸς μὲν, διότι ὑπηρέτησεν τὴν διακονίαν αὐτοῦ μετὰ αὐστηρᾶς ἐντιμότητος πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ μετὰ σεβασμοῦ ἀκεραίου πρὸς τὴν ἱερὰν παράδοσιν· ἔνδοξος δὲ, διότι ἡ φωνὴ αὐτοῦ καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ἔλαμψαν ὡς φάρος ἐν καιροῖς χαλεποῖς καὶ δυσχειμέροις διὰ τὴν Ὁμογένειαν.

Εὐγνώμονες τῷ Θεῷ, ἀποχαιρετοῦμε σήμερον τὸν Ἄρχοντα Λεωνίδα, ὃς ἐξέστησεν ἡμᾶς διὰ τῆς θείας μουσικῆς καὶ τοῦ ἀπαραμήλλου ἦθους αὐτοῦ. Ἀγαπημένε μας Διδάσκαλε, ὁδοιπορεῖς πρὸς τὸ ἀτέρμον φῶς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἡ ψυχὴ σου, ἀνάμεσον τοῦ θεοῦ Θρόνου καὶ τῶν ασμάτων τῶν Ἀγγέλων, θέλει ἀκούει ἑσαεὶ τὸ «Εὐ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου», καὶ ὅπου μέλλεις ἄδειν ἡδυμόλπως καὶ ἀγγελικῶς Κύριον τὸν Θεόν σου, ὡς ἀξίως ἔπραξας κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον σου, κλονίζων τὰς ἀνάουσις δοξολογίας τῆς ἀπειροκάλλου Θεότητος Αὐτοῦ.

Πάντοτε θὰ ζῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἤχοις, ἐν ταῖς ἀναμνήσεσι καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Εὐχαριστοῦμε διὰ τὴν παρακαταθήκην, διὰ τὴν προσφορὰν, διὰ τὸ εἶναι σου.

Καὶ νῦν, ὡς εἰς τελευταῖον χαιρετισμόν, ἀναπέμπομεν τὴν ὀλόθυμον εὐχὴν ὅπως ἡ ψυχὴ τοῦ πρῶτου τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀναλογίου εὐρεθῆ ἀναπαυομένη ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, Ὃν ὑμνοῦσι καὶ ψάλλουσι ἀπαύστως αἱ χορεῖαι τῶν ἀπ' αἰῶνος ἱεροψαλτῶν ἐν οἷς πρῶτος Ἰάκωβος ὁ Ναυπλιώτης, Κωνσταντῖνος Πρίγγος, Θρασύβουλος Στανίτσας καὶ Βασίλειος Νικολαΐδης. Ποιοῦμεν κατευόδιον εὐλαβές, ἐπιβλητικὸν καὶ δακρυόεν τῷ «πατριάρχῃ» τῆς ψαλτικῆς ταπεινώσεως, εἰσπλέοντι εἰς τὸν μέγα τῆς πίστεως λιμένα! Ὁ Κύριος ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν σου ἐν χώρᾳ ζώντων, καὶ ἡ μνήμη σου ἔστω αἰωνία!

Πηγαί – Βοηθήματα

Ἀρχεῖον Μεγάλης Ἀρχιεπισκοπῆς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, *Φάκελλος Ἀρχοντος Λεωνίδου Ἀστέρη* (1946-2015).

Βικέτος, Ἀριστείδης. «Ὀνειρό του να ψάλει στην Αγία Σοφιά» (για τον Φιλελεύθερο Κύπρου) Αφιέρωμα. Φως Φαναρίου. Αθήναι. 4 Δεκεμβρίου 2024. (<https://fosfanariou.gr/index.php/2024/12/04/ekoimithi-o-arxon-protopsaltis-leonidas-asteris/>)

Δημητριάδος Ἰγνάτιος. «Μια Ολόκληρη Ζωὴ Στα Ψαλτήρια τῆς Πόλης». Ἀρχονταρίκι. Ἑλληνικὴ Ραδιοφωνικὴ Τηλεόραση. Αθήναι. 8 Δεκεμβρίου 2014. (<https://www.youtube.com/watch?v=CNxoJJvVWa4>)

Νάκος, π. Εἰρηναῖος. «Πρόσωπα καὶ Παράδοση. ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΣΤΕΡΗΣ». Ραδιοφωνικός Σταθμός Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Αθήναι. 12 Ἀπριλίου 2013. (<https://www.youtube.com/watch?v=8B4g1YPfLag>)

Πέργης Εὐάγγελος. «Διαϊωνίζων Ὑμνος». Αφιέρωμα. Φως Φαναρίου. Αθήναι. 4 Δεκεμβρίου 2024. (<https://fosfanariou.gr/index.php/2024/12/04/ekoimithi-o-arxon-protopsaltis-leonidas-asteris/>)

Σύνδεσμος Μουσικοφίλων Πέραν, «1948 – 2018. Ἑβδομήντα ἔτη Ζωῆς καὶ Δράσεως» Ἐπιμέλεια δ. Βοσπόριος Μαγκαφᾶς, ἐκδ. Συνδέσμου Μουσικοφίλων Πέραν, Πέραν, 2018.